

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО
ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИИ

22 май 2026 г.

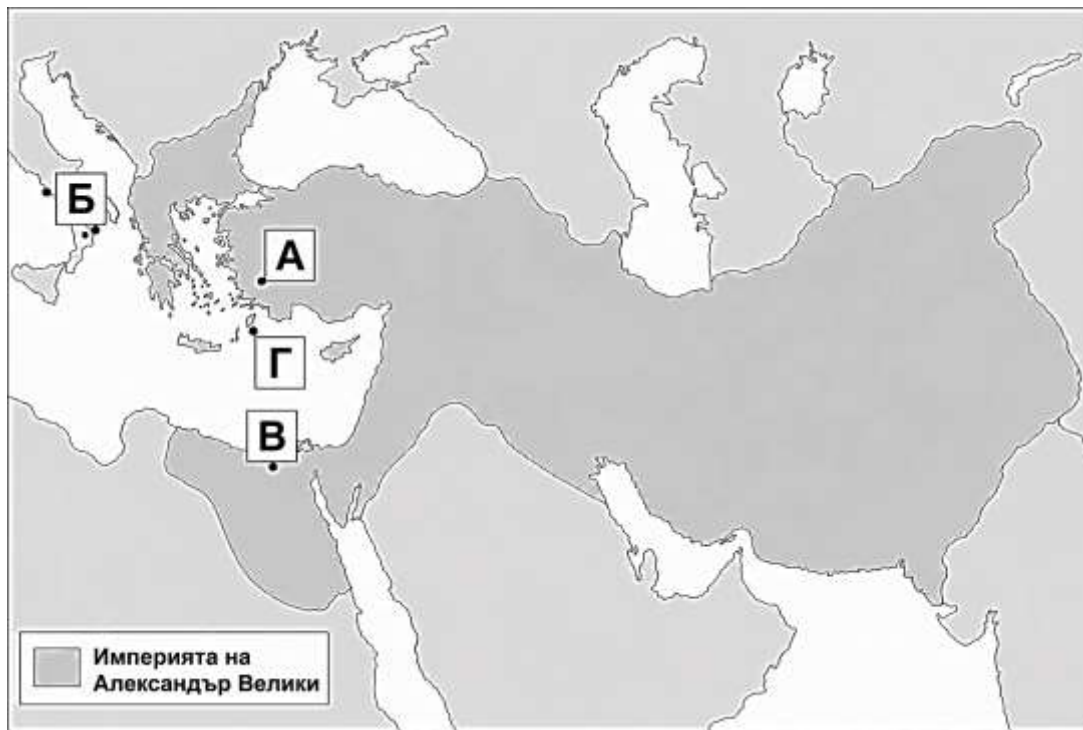
ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

ВАРИАНТ 2

ЧАСТ 1 (време за работа – 60 минути)

Отговорите на задачите от 1. до 15. включително отбелязвайте в листа за отговори.

1. Кой архитектурен паметник НЕ се свързва с постиженията на елинистическата епоха?

- А) Библиотеката в Пергам, Турция, III-II в. пр.Хр.
- Б) Колизеумът в Рим, Италия, I в. сл.Хр.
- В) Родоският колос, о. Родос, III в. пр.Хр.
- Г) Фарът на Александрия, Египет, III в. пр.Хр.

2. Каква промяна в правата на римските граждани настъпва с въвеждането на първите писани Закони на дванадесетте таблици през V в. пр.Хр.?

- А) гарантира се религиозна толерантност в държавата
- Б) въвежда се равна съдебна защита за всички граждани
- В) дава се всеобщо римско гражданство на всички свободни жители
- Г) осигурява се безплатна поземлена собственост на безимотните

3. Коя от целите на политиката на цар Симеон Велики илюстрира печатът?

Оловен печат (моливдовул) с надпис на гръцки език „Симеон – василевс на ромеите“

- А) превръщането на България в религиозен център на славяните
- Б) защитата на българските икономически интереси
- В) изграждането на българо-византийска империя
- Г) превръщането на Велики Преслав в център на културния разцвет

4. Коя от отговорностите на християнската църква през Средновековието е описана в откъса?

„Да се създават училища в манастирите и епископствата, в които момчетата да се учат да четат. Да изучават Псалмите, музикалната нотация, песнопенията, смятането и граматиката. Книгите да бъдат внимателно поправяни, защото често, дори и да искат да се молят правилно, хората се молят зле поради погрешни текстове... Нека за тази работа бъдат назначени подходящи мъже, които са едновременно желящи и способни да преподават. Защото е необходимо Божието служение да се извършва правилно. Затова нека изучаването на буквите да се развива с най-голямо внимание.“

Из капитуларий на Карл Велики от 789 г.

- А) разпространяване на християнството сред езичниците в Европа
- Б) опровергаване на ересите чрез разясняване на свещените текстове
- В) укрепване на християнския морал и феодалния обществен ред
- Г) разширяване на грамотността с цел по-добро разбиране на вярата

5. Коя роля на атонските манастири през Средновековието НЕ е отразена в източника?

„Понеже прочее бе желание на Бога Отца и Господа наш Исус Христос... Света гора Атонска да бъде пристанище за спасението на всяка християнска душа... по чиято заслуга и бяха издигнати трудолюбиво множество свети домове... и бяха украсени и обогатени всячески – с многоценни камъни и бисери, със злато и сребро, с имане и много други права, движими и недвижими, та да бъдат в доволство и изобилие същите и онези, пребиваващите в тези всечестни и божествени домове, които пеят и славят единния Бог... Затова там се намират здания от всеки православен род и език, първо и най-изрядно гърци, българи, а после сърби, руси и ивери, като всеки има споменавање според своите трудове, още повече според своята ревност. Пак там се намира и божественият и всечестен дом, където се почита светия и славен великомъченик и победоносец Георги и е наречен Зографски...“

Из Зографска грамота на цар Иван Александър, 1342 г.

- А) поддържат духовните връзки между православните народи
- Б) осигуряват място за духовен живот и духовно спасение
- В) обучават бъдещи книжовници, чиновници и държавници
- Г) пазители са на православната религия и идентичност

6. Коя основна демократична ценност се защитава и в двата източника?

Източник 1.

„Конгресът няма да приема закони, установяващи или забраняващи свободното изповядване на каквато и да било религия, ограничаващи свободата на словото или на печата или ограничаващи правото на хората да се събират мирно и да се обръщат с петиции към правителството за отстраняване на несправедливости.“

Из Първата поправка в Конституцията на САЩ, 1791 г.

Източник 2.

„... Ние сме разделени в осем държави, напълно независими една от друга... И всички те са управлявани от деспотични правителства... Не съществува нито свобода на печата и на словото, нито на колективната петиция, нито внос на чуждестранни книги, нищо.“

Из „Италия, Австрия и папата“, Джузепе Мацини, 1848 г.

- А) уважението към държавните институции и властта
- Б) недоверието към крайни политически промени
- В) защитата на частната собственост и лична инициатива
- Г) свободата на словото, печата и гражданско участие в управлението

**7. Кой етап от управлението на Наполеон Бонапарт е представен в художествените творби?
Източник 1.**

„Вечерната заря догаряше в морето,
над Елба сумрачна лежеше тишина,
бе сам Наполеон.
прошепна закипял:
Ще дойда пак през бездните и мрака
и кат буря тук ще гръмна пак.
Ще пламне битка, над орлите галски
победата ще долети при мен,
ще плисне кръв под небосклон стъмен,
ще разруша царства със трясък адски
и на Европа щитът позлатен...
Плаши се, Галия! Европо! Отмъщение!
Пак иде твоят бич — и пак вилней пожар
и над гробове посред мрак и разрушение
ще седна гордо като цар!“...

Из „Наполеон на Елба“, 1815 г.,
Александър Сергеевич Пушкин

Източник 2.

„Бой с пръчка за непослушното момче“,
британска карикатура, 1815 г.

- А) управление и реформи на Наполеон като първи консул
- Б) коронация на Наполеон за „император на французите“
- В) провал на военните действия на Наполеон срещу Русия
- Г) „стоте дни“ на Наполеон и неговия окончателен разгром

8. Сюжетът на коя картина представя събитието, описано в текста?

„... Самото място... е между две високи бърда в долината, от дясна страна на малката рекичка... Наоколо е заобиколено с гора, повечето гъсти букови шубраци, а посред е поляна, с три-четири високи бука... беше построена четвъробъгълна маса за писване... Около масата и от четиритях страни бяха направени канапета, така също от букови дървета... Върху масата отгоре бяха кръстосани сабля и револвер, между които завзе първо място и кръстът на свещеник Грую. На канапетата насядаха апостолите и някои от по-първите интелигентни депутати, заедно с поп Груя. Вътрешността... се осветляваше от 10–15 фенера, покачени по зелените дървета... Множеството... захвана да роптае и да негодува... ; но след малко пак утихна, разбира се, не за дълго време. На всичките ръцете бяха турени на ножовете, кръвопролитие то ставаше неизбежно. Тогава Бенковски се покачи на едно възвишено място, изтегли саблята си, което той правеше завинаги, щом има да се решават някои трудни въпроси, и извика колкото му е силата...“

Из „Записки по българските въстания“, Захари Стоянов, 1884 г.

А)

Б)

В)

Г)

9. Кой стил в архитектурата и изкуството е представен в източниците?

Източник 1.

„От Брюксел до Хелзинки, от Барселона до Виена този стил се проявява в архитектурата главно на частни сгради, както и на търговски, но не се ограничава само до архитектурния план и до фасадите. Той се проявява и във вътрешната украса и в мебелировката, създавайки по този начин едно цялостно произведение на изкуството. Художниците приложници използват стъкло, керамика, дърво, кожа, метал... прилагайки новаторски техники, за да създадат произведения на изкуството с обновени форми и украси. В много градове природата става един от основните източници на вдъхновение за нови линии и оригинални мотиви.“

Из сайт „Музея на училището в Нанси“

Източник 2.

Метростанция „Карлсplatz“, Виена, 1901-1902 г.

Източник 3.

Интериор от Музея на училището в Нанси

- А) ар нуво
- Б) готика
- В) барок
- Г) неокласицизъм

10. Коя социална категория е представена в източниците?

Източник 1.

Дружна песен днес да екне,
песен, песен на труда!
На сърца ни да олекне,
да живей, живей труда!

С рядка участ, с чудно име
слави, слави се труда,
нему всичко ний дължиме,
да живей, живей труда!

Повдигнете си челата,
о, герои на труда,
вий творци сте на благата,
да живей, живей труда!

Георги Кирков, 1898 г.

Източник 2.

Картина на художника Константин Мьоние, 1882 г.

- А) селячество
- Б) пролетариат
- В) буржоазия
- Г) аристокрация

11. Кой цитат разкрива ролята на държавата според теорията на *икономическия либерализъм*?

А) „Могъществото на една държава се състои в количеството ценни метали, които тя притежава. До това може да се стигне по три начина: да се привличат пари отвън, да се запазят в кралството, да се попречи на изтичането им извън кралството.“

Б) „Достатъчно е само... все повече да съсредоточава в ръцете на държавата целия капитал, цялото селско стопанство, цялата промишленост, целия транспорт и цялата размяна.“

В) „Държавата има само три задължения: да защитава обществото от насилие, да установява правосъдие и да поддържа обществени обекти, които не са в интерес на никой отделен индивид.“

Г) „Когато частните инвестиции са недостатъчни, държавата трябва да се намеси чрез големи публични разходи и заеми, за да стимулира търсенето и да премахне безработицата.“

12. Коя карта отразява описаната в източника териториално-политическа промяна?

„Българи! Македония е свободна!... Настъпва краят на робството, под което Македония изнемогваше до преди няколко дни само. Вековното македонско робство – гръцко, турско и сръбско, духовно и политическо, изчезна завинаги...

По улиците се движат безброй камиони, танкове, бръмчат машините... Препълнени с войски, те бръмчат през града и отиват надолу към Битоля. По всички улици стоят прилепчани, зарадвани, удивени от всичко това, защото те не могат да повярват на собствените си очи: дали това не е само сън?... Някои плачат от радост, други се хвърлят във вагоните и целуват и прегръщат войниците. Цвета хвърчат отвсякъде...

Из „Български хроники“, том 3, Стефан Цанев, 2008 г.

А)

Б)

В)

Г)

13. Как авторът оценява политиката на режима във Виши?

„Но да извадиш от войната Империята невредима, флотът незасегнат, авиацията (военновъздушните сили) в голямата си част непокътната... ; да изневериш на съюзите ни; и най-вече да поставиш държавата на разположение на Райха – именно това трябваше да бъде осъдено, така че Франция да бъде освободена от позора.

Всички грешки, които Виши впоследствие беше принуден да направи: сътрудничество с нашествениците; борбата, водена... срещу Свободните французи или срещу Съюзниците; битки, водени срещу Съпротивата в пряка връзка с германската полиция и войски; предаване на Хитлер на френски политически затворници, евреи и чуждестранни бежанци в нашата страна; подкрепата, предоставена под формата на човешка сила, материали, производство и пропаганда на вражеската военна машина, неизбежно произтичаше от този отровен източник.“

Из „Военни мемоари“, генерал дьо Гол, 1959 г.

- А) като политика на националната капитулация
- Б) като политика на единствено правилния прагматичен избор
- В) като политика на запазване на националното достойнство
- Г) като политика на спазване на съюзническите задължения

14. Кой глобален проблем на човечеството изобразява картината?

„Рикша“, картина, създадена от Банкси за самостоятелна изложба в Музея в Бристол, Великобритания, 2009 г.

- А) климатичните промени
- Б) демографските проблеми
- В) екологичните проблеми
- Г) социалното неравенство

15. Коя среща между лидерите на САЩ и СССР НЕ е част от политиката на разведряване?

Среща на Джон Кенеди и
Никита Хрущов, Виена, Австрия, 1961 г.

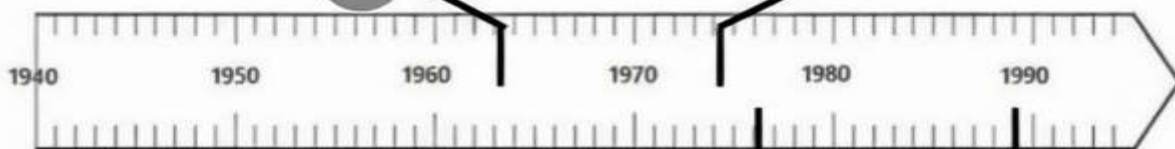

1

Среща на Ричард Никсън и
Леонид Брежнев, Москва, СССР, 1972 г.

2

3

Среща на Джералд Форд и
Леонид Брежнев, Владивосток, СССР, 1974 г.

4

Среща на Роналд Рейгън и
Михаил Горбачов, Вашингтон, САЩ, 1987 г.

- А) 1
- Б) 2
- В) 3
- Г) 4

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО
ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИИ

22 май 2026 г.

ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

ВАРИАНТ 2

ЧАСТ 2 (Време за работа – 180 минути)

Отговорите на задачите с номера от 16. до 25. записвайте в листовите за отговори. За всяка от задачите, която има подусловие, първо запишете буквата на подусловието и след нея – Вашия отговор.

16. Проучете източниците и отговорете на въпросите.

Източник 1.

„10. От друга страна пък, в Атина робите и метеките са разюздани до възможния краен предел и там нито можеш да биеш роба, нито пък той може да ти стори път да минеш. Аз ще ти дам пояснения защо тъкмо в Атина съществува този местен обичай. Ако обичаят би позволявал на някой свободен човек да бие роба, чужденеца или освободения роб, то и самият атински гражданин би станал твърде често жертва на подобен побой, защото действително простият народ в Атина по своето облекло по нищо не се различава от робите и от метеките, пък и по отношение на цялата си останала външност той никак не се различава от тях.“

Из „Атинската държава“, Псевдоксенофонт, IV в. пр.Хр.

Източник 2.

„Лакедемонците си позволяваха пълна свобода да убиват илотите и за тях Критий казва, че в Лакедемон съществува най-пълно робство за едни и най-пълна свобода за други. „Та поради какво друго казва самият Критий от недоверие към самите тези илоти спартиатът прибира при себе си дръжките на щитовете им? Той не върши това във време на война, когато е необходимо да бъде във висша степен съобразителен и чевръст. Той се движи, държейки винаги копие в ръцете си, за да бъде по-силен от илота, та в случай, че този последният се разбунтува, да бъде въоръжен само с щит. Спартиатите изнамерили и ключалки за вратите си, като искат чрез тях да възпрат коварните замисли на илотите.“

Из „Речи“, Либаний, III в. пр.Хр.

А) Каква е разликата в отношението към робите в двата полиса?

Б) Защо в Спарта отношението към робите е различно?

В) В кой от двата полиса е възможно един роб да промени статута си? Аргументирайте се на основа на информацията от източниците.

Г) Коя от подчертаните в източниците обществени групи разполага с пълни граждански права в своя полис?

17. Проучете източниците и отговорете на въпросите.

Източник 1.

„Той (Борис) с Христовата сила и с кръстния знак победи коравото и непокорливо българско племе, просвети с благоразумна светлина неговото сърце, помрачено от зломишленото дяволско дело; той го извърна от тъмните, измамни, смрадни и богоненавистни жертви, изведе го от мрак на виделина, от измама и кривда към истина... жертвениците им разори, утвърди ги със светли книги в правата християнска вяра, като доведе архиепископа св. Йосифа и други учители и наставници, съгради църкви и манастири, постави епископи, попове, игумени, които да учат и ръководят народа му по Божия път...”

Из „Чудото на Свети Георги с българина“, старобългарски исторически разказ, X в.

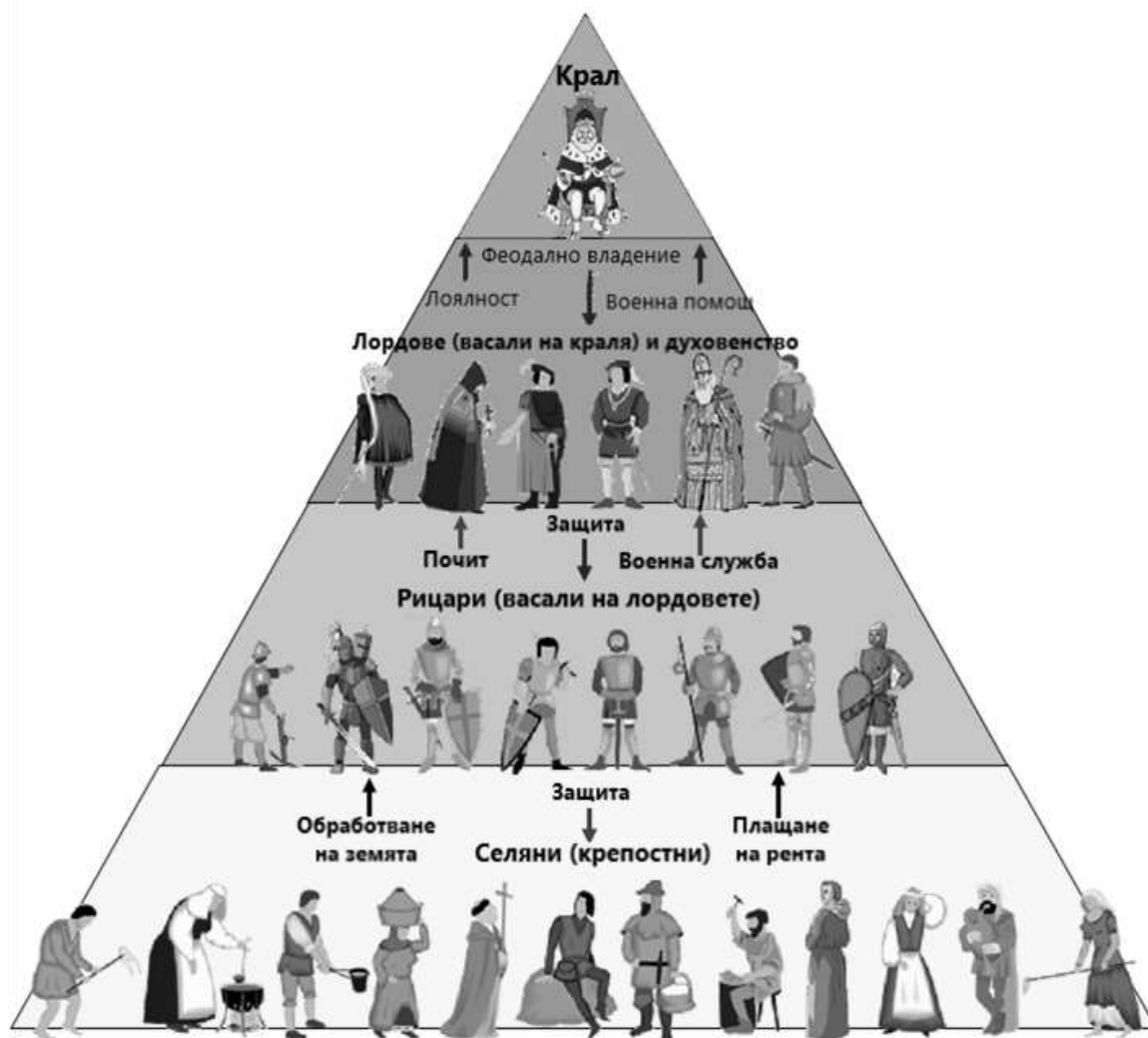
Източник 2.

„Вие заявявате, че когато сте влизали в сражение, досега обикновено сте носили като военно знаме конска опашка, и искате да узнаете какво трябва да носите вместо нея. Какво друго освен знака на светия кръст?... Вие разправяте, че сте били свикнали, когато отивате в сражение, да извършвате заклинания, игри, пеения и някакви гадания, та желаете да ви поучим какво трябва да вършите сега в подобен случай... Ония неща, които сте споменали... са шествия и дела дяволски, от които благодарение на бога вече при кръщаването сте се отрекли напълно... Вие питате дали е позволено да имате едновременно две съпруги... Едновременно да имате две жени не се допуска от самия произход на човешкото същество, нито се позволява от някакъв християнски закон.“

Из „Отговорите на папа Николай I по допитванията на българите“, IX в.

- А) Какво отношение към езическата религия разкриват източниците?
- Б) Какви думи и изрази са използвани за описание на християнството?
- В) От кои свои традиции и обичаи трябва да се откажат българите след Покръстването?
- Г) С какви средства се разпространява и утвърждава новата религия в България?

18. Прочетете схемата и отговорете на въпросите.

- А) Как се нарича общественно-икономическата система, представена на изображението?
Б) Каква е ролята на третото съсловие в икономическия живот на средновековното общество?
В) Как съсловната система влияе върху живота на хората през Средновековието?

19. Прочетете мислите на Жан-Жак Русо, от „За общественния договор или принципи на политическото право“ от 1762 г. и отговорете на въпросите.

„Мъдрият законодател започва не с направата на закони, а с изучаването на тяхната пригодност спрямо даденото общество.“

„Ако се стремим да разберем точно какво представлява най-висшето благо от всички, което трябва да бъде целта на всяка законодателна система, ще открием, че то се свежда до тези две основни цели: свобода и равенство.“

- А) Защо Русо поставя изучаването на обществото пред самото създаване на закони?
Б) Каква е основната политическа цел, която откривате в цитатите?
В) Кои идеи на Просвещението присъстват в тях?

20. Прочетете източниците и отговорете на въпросите.

Източник 1.

„... на този ден цялото село – мъже, жени и деца – се събирало при църквата, в черковния двор... после ставало общо селско угощение... Ако времето е дъждовно, трапезата се слага в притвора на църквата, ако ли е сухо и хубаво времето, трапезата се подрежда навън в двора под дърветата.

Когато всички са пристигнали и всичко е наредено, попът влиза в черквата и след малко излиза, облечен в свещеническа одежда, с кадилница в ръце и прекадяването започва. Най-напред той прекадява цялата трапеза, като пее тропара на св. Георги. Като свърши прекадяването, свещеникът прочита молитвата, установена за случая, и започва рязането на хлябовете и агнето...

Без люленки Гергьовден не е можел да мине... Ето защо всяка мома и всеки момък задължително трябва да се люлеят на Гергьовден. Сутрин рано момците ще се съберат и ще вържат някъде люлка, та докато агнето се пече и у дома се приготвят хлябовете и другите неща за общата трапеза, момите и момците се люлеят на люлката и пеят песни.

За здраве на децата, на семейството (челядта), този ден се теглят на кантар, но непременно кантарът да бъде окачен на зелено дърво.

След угощението тук се извършвали някои обреди и обичаи и се играели хора...”

Из „Народна вяра и религиозни народни обичаи“, Димитър Маринов, 1891 г.

Източник 2.

Покана на Пловдивското певческо дружество

ПЛОВДИВСКО ПЕВЧЕСКО ДРУЖЕСТВО.

ПОКАНА
за
ДРУЖЕСТВЕННАТА
ВЕЧЕРИКА,
КОЯТО ЩЕ СЕ ДАДЕ
НА ГЕОРГОВЪ-ДЕНЬ (23 Априлий т. г.)
въ павилиона при езерото въ Царь-Симеоновата градина.

ПРОГРАМА

I.
Пѣние на Мужский хоръ.

II.
Дружественний оркестръ свири разни пиеси

III.
Илюминирани лодки съ пѣвци, мандолина и китара
à la Венеция.

Езерото ще бъде осветлено съ бенгалски огнь.

НАЧАЛО ВЪ 9 Ч. ВЕЧЕРЬТА.

Входъ за Г-да членовѣтъ безплатенъ. Нечленове плащатъ по 1 левъ,
съ семейства 2 лева.

При входа ще има поставенъ **КАНТАРЪ**; такса за теглене 10 стот. (въ полза на Дружеството).

Забѣлѣжка: Всѣки членъ има право да ками гости.

Г-да членовѣтъ се умоляватъ, да прѣдставятъ членския билетъ при входа въ градината Царь Симеонъ, които тогава ще бѣде отворена само за тѣхъ и за поканенитѣ гости.

Въ случай на лошо врѣме увеселението ще стане въ голѣмия павилионъ

Пловдивъ, 18 Априль 1898 год.

ОТЪ НАСТОЯТЕЛСТВОТО.

А) Как се променя пространството за празнично общуване при прехода от традиционна към модерна култура?

Б) Кои нови форми на изкуство в градската програма заменят празничните ритуали от селото?

В) Кои детайли от поканата показват, че в града общуването се определя от нови правила и културен етикет?

Г) Как се променя целта на обичая с кантара в градската среда?

21. Проучете източниците и в кратък свързан текст от 5-6 изречения направете оценка на приноса на Луи Айер за развитието на България в периода 1894 – 1916 г., като ползвате следните опорни въпроси: Кой е той? Каква дейност развива в България? Как защитава българската кауза?

Източник 1.

„През 1893 г. министърът на просвещението на България Георги Живков кани Луи Айер заедно с още деветима швейцарски педагози в България, които да поставят основите на спортното образование в страната. Айер преподава спортна дисциплина в Лом (1894), Силистра (1903) и Русе (1909). Учредява първите спортни дружества у нас, наричани Юнашки. Въвежда спортовете лека атлетика, вдигане на тежести, борба, бокс...“

Из „Луи Айер – българският герой от Швейцария“, онлайн сп. „Нешънъл Джогеографик“

Източник 2.

Луи Айер по време на Балканската война (1912-1913)

В началото ѝ той сформира войска част под името Юнашки легион и с него се включва в българската войска като доброволец. Той командва легиона и получава два кръста за храброст.

Източник 3.

„...След Междусъюзническата война (в която също се сражава), когато Европа е залята от антибългарска пропаганда, на свои разноси издава на френски език книгата Pro Bulgaria (За България), в която изключително аргументирано и пламенно защитава българските национални интереси.

Започва Първата световна война и Луи Айер – вече на 50 години, отново е доброволец в нашата армия. Швейцария е неутрална, но той не е. Българското командване се опитва да съхрани живота му и го назначава в обоза, с което предизвиква толкова острата му реакция, че по изрично негово настояване е изпратен на първа линия...

Издъхва през септември 1916 г. в полята край Дойран...“

Из „Луи Айер българският юнак от Алпите“, Росен Петров

22. Проучете източниците и отговорете на въпросите.

Източник 1.

„През последните години най-оспорваното име сред художниците в Париж бе това на българина Георги Папазов, който вчера... откри втората си изложба в София, в салона „Кооп“. Критиците наричат изкуството на Георги Папазов сюрреалистично. Ние, българите, изглежда не сме дорасли до тия дълбоки разбирания, за да можем спокойно да се наслаждаваме и възхищаваме от картините му. Все пак, за нас е интересен фактът, че един българин е могъл да раздвижи целият художествен свят в столицата на изкуствата и не вземайки страна, оставяме авторитетите да говорят за него. Известният критик Иво Франич казва:

„Още кубистите (Пикасо и неговите последователи) диреха едно откъсване от традицията; но останаха при оная форма, която разчленяваха, прекрояваха и отново сглобяваха със свободната интуиция на своето художествено „аз“...

Модерните художници застанаха на становище, че всяка материалност само пречи на чистото чувство, което при всеки вид изкуство трябва да бъде само душевно, както при музиката. Папазов е представител на абсолютния художествен израз... Вместо форма, както лирическата поезия, ние боравим с чисти чувствувания. А това е най-силното, което Папазов със своята четка ни дава...“

Из статията „Създателят на сюрреализма – българин“, в. „Утре“, 1935 г.

Източник 2.

„Сюрреалистична Композиция“,
Г. Папазов, 1928 г.

- А) Как текстът представя мястото на Георги Папазов в европейското изкуство?
- Б) Какво е отношението към модерното изкуство в България според автора на статията?
- В) Защо картините на Папазов не са като тези на кубистите?

23. Роналд Рейгън, президент на САЩ (1981–1989), провежда политика към СССР, известна като „мир чрез сила“. Тя му спечелва славата на един от лидерите с най-големи заслуги за края на Студената война. Прочетете източниците и отговорете на въпросите.

Източник 1.

„Тяхното общество е икономически слабо и му липсват богатството, образованието и технологиите, за да навлезе в информационната епоха. Те са хвърлили всичко във военното производство и в резултат на това обществото им започва да показва ужасен стрес. Те не могат да поддържат военното производство по начина, по който ние можем. В крайна сметка това ще ги съсипе и тогава ще има само една суперсила в един сигурен свят – но само ако можем да продължим да харчим.“

Из интервю на Каспър Уайнбергер, министър на отбраната в администрацията на Роналд Рейгън

Източник 2.

Американският и съветският бюджет за отбрана в милиони американски долари (1946–1998 г.)

Източник 3.

„Днес в комунистическия свят виждаме провал, технологична изостаналост, занижени здравни стандарти, недостиг на неща от първа необходимост – оскъдица на храна... И сега самият Съветски съюз може би донякъде започва да разбира значението на свободата. От Москва чуваме много за новата политика на реформи и откритост. Някои политически затворници бяха освободени. Някои чуждестранни новинарски емисии вече не се заглушават. На някои предприятия беше разрешено да работят в условия на по-голяма свобода от държавен контрол. Дали това е началото на дълбоки промени в съветската държава?... Има едно несъмнено доказателство, което Съветският съюз може да даде. Генерален секретар Горбачов, ако се стремите към мир, ако се стремите към просперитет за Съветския съюз и Източна Европа, ако се стремите към либерализация: елате тук, при тази врата! Г-н Горбачов, разрушете тази стена!“

Из реч на Роналд Рейгън пред Бранденбургската врата в Берлин, 1987 г.

А) Кои са симптомите на „ужасния стрес“, на който е подложена съветската икономика според Рейгън?

Б) В какво се състои стратегията „мир чрез сила“, възприета от Роналд Рейгън?

В) Как вътрешните обстоятелства в Съветския съюз допринасят за края на Студената война?

Г) Оправдават ли се надеждите на Рейгън относно съдбата на съветската система? Обяснете на основа на данните от диаграмата.

24. Проучете източниците и отговорете на въпросите.

Източник 1.

„... В творчеството на някои кинодейци... ясната комунистическа идейност и партийност се заглушават и принижават... В отделни филми нашата действителност се показва едностранчиво и изопачено като в „Животът си тече тихо“. Този филм фактически развенчава образа на народните партизани...

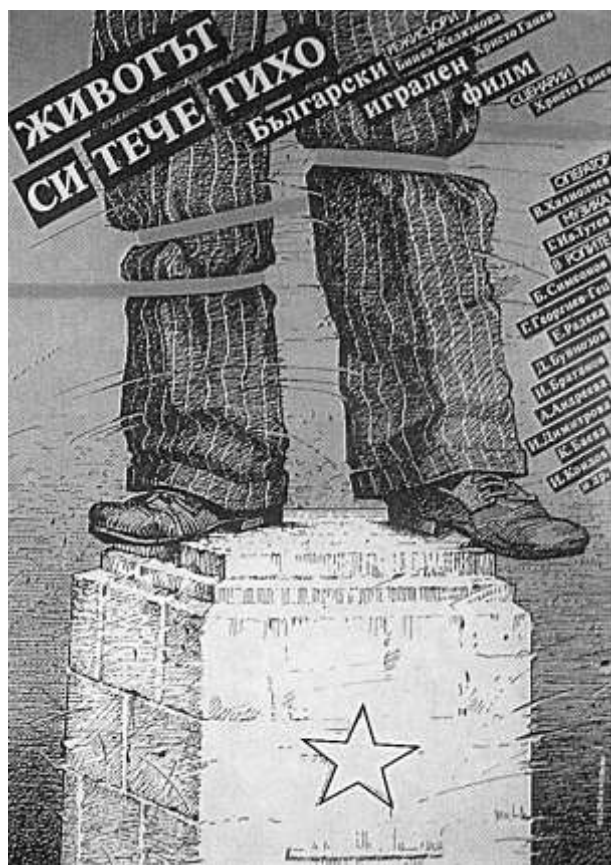
1. Министерството на просветата и културата и преди всичко Управлението на кинематографията ... да поставят като своя главна задача създаването на филми, които да служат на делото на социалистическото и патриотичното възпитание на трудещите се и на младежта... Съвременната социалистическа действителност трябва да се изобразява правдиво. Показвайки на екрана историческите победи на нашия народ в изграждането на социализма...

2. ... За редактори да се привличат хора с добра марксистко-ленинска подготовка...

3. Българското киноизкуство следва и занапред да се развива по пътя на проверения от живота метод на социалистическия реализъм, методът на правдиво художествено изобразяване на действителността...”

Из Протокол № 159 от 21 юни 1958 г. от заседание на Политбюро на ЦК на БКП

Източник 2.

Киноафиш на премиерата на филма, 19 декември 1988 г. Филмът е създаден през 1957 г. от режисьорите Бинка Желязкова и Христо Ганев.

- А) Каква е основната задача на кинематографията според разпореждането на ЦК на БКП?
- Б) Как Партията осъществява контрол върху киноизкуството?
- В) Каква е метафората за свободата, отразена в плаката?
- Г) Каква е съдбата на филми, които не отговорят на изискванията на Партията?

25. Напишете кратък свързан текст от 5–6 изречения, с който да обясните как ключови принципи от атинската демокрация са залегнали във функционирането на европейските институции днес. Използвайте информацията от таблицата, за да аргументирате отговора си.

Критерий	Атинска демокрация	Институции на ЕС
Народът като суверен	Народното събрание (Еклесията) взема решения по най-важните въпроси на полиса.	Гражданите избират Европейския парламент, който участва в приемането на закони и контролира други институции.
Прозрачност	Заседанията на хълма Пникс са публични и гражданите могат да участват в обсъжданията.	Институциите на ЕС публикуват документи и протоколи и провеждат обществени консултации с гражданите.
Върховенство на закона	Законът е еднакъв за всички пълноправни атински граждани.	Договорите и законодателството на ЕС важат еднакво за всички държави членки.
Мандатност	Повечето длъжности се заемат чрез жребий за срок от една година, което осигурява ротация.	Провеждат се редовни избори на всеки 5 години и има ясно разпределение на функциите между институциите, което гарантира отчетност.
Колективно вземане на решения	Решенията се вземат след публичен дебат и гласуване с мнозинство.	Европейският съвет и Съветът на ЕС търсят общо съгласие или квалифицирано мнозинство между държавите членки.
Тип демокрация	Пряка демокрация – гражданите участват лично в управлението.	Представителна демокрация – гражданите избират свои представители в институциите.

26. Изберете една от предложените възможности, съставете свързан писмен текст и го напишете на предвиденото място в листовете за отговор.

(1) Отговор на въпрос по исторически проблем

Как се променя разположението на силите в Европа и в света след Първата световна война?

При отговора вземете под внимание следните въпроси:

1. Как се уреждат отношенията между победители и победени след Първата световна война?
2. Какви политически и териториални промени настъпват в Европа вследствие на подписаните договори?
3. Как решенията на Вашингтонската конференция (1921-1922) променят статуквото в Далечния изток и Тихоокеанския басейн?
4. Как победителките във войната се опитват да запазят установения от тях нов световен ред?
5. Защо новият следвоенен световен ред създава предпоставки за нови конфликти?

(2) Отговор на въпрос с използване на исторически източници.

Защо Всеобщата декларация за правата на човека (1948 г.) е забележително постижение на човечеството и основа на съвременната система за защита на правата на човека?

При отговора вземете под внимание следните въпроси:

1. Какво е човешко право? Как уставът на ООН мотивира необходимостта от въвеждането и спазването на човешките права? (Източник 1, 2)
2. Как действията и идеите на Елеонор Рузвелт допринасят за утвърждаването на универсалния характер на правата на човека? (Източник 3)
3. Обяснете как Всеобщата декларация защитава човешкото достойнство, свободата и сигурността като ценности? Как те са свързани и действат в системата? (Източник 4)
4. С какво Европейската конвенция по правата на човека успява да допринесе за по-ефективната защита на човешките права? (Източник 5, 6)
5. Защо Всеобщата декларация за правата на човека се определя като „забележително постижение на човечеството“?

Източник 1.

„Ние, народите на Обединените нации, решени да спасим идните поколения от бедствието на войната, която два пъти през нашия живот донесе неизказани страдания на човечеството, и да потвърдим отново вярата си в основните права на човека, в достойнството и ценността на човешката личност, в равнопоставеността на мъжете и жените и на големите и малките народи...

...да създадем условия, при които могат да бъдат спазвани справедливостта и зачитането на задълженията, произтичащи от договори и други източници на международното право...“

Из „Преамбюл“ на Устав на Организацията на обединените нации, Сан Франциско, 26 юни 1945 г.

Източник 2.

[Човешкото право е] условие за живот, без което... хората не могат да дадат най-доброто от себе си като активни членове на общността...“

Из „Доклад на Комитета на ЮНЕСКО по философските принципи на правата на човека“, 1947 г.

Източник 3.

„... Това беше трудолюбива комисия и бях изключително доволна както от готовността на членовете да работят дълги часове, така и от общия дух на сътрудничество... Ако Декларацията бъде приета от Асамблеята, това ще означава, че всички държави, които я приемат, се надяват, че ще дойде денят, в който тези права ще бъдат считани за присъщи на всяко човешко същество... Като погледна назад към работата на нашата Комисия по правата на човека досега, осъзнавам, че нейното значение е двойно...

На първо място, ние изразихме с думи някои присъщи права. Освен това, открихме, че условията на съвременния ни свят изискват изброяване на определени защиты, които индивидът трябва да има, ако иска да придобие чувство за сигурност и достойнство в собствената си личност...

Струва ми се най-важно Декларацията да бъде приета от всички държави-членки, не защото те веднага ще се съобразят с всички нейни разпоредби, а защото те би трябвало да подкрепят стандартите, към които народите трябва да се стремят оттук нататък. Тъй като целите са ясно посочени, хората с добра воля навсякъде ще се стремят да ги постигнат с повече енергия и, надявам се, с по-голяма надежда за успех.

... Работата на Комисията е от изключителна стойност, като е поставила пред очите на хората идеалите, към които те трябва да се стремят. Хората не могат да живеят само с хляб.“

Из „Обещанието за човешки права“, април 1948 г., Елеонор Рузвелт – председател на Комисията по правата на човека към ООН

Източник 4.

Инфограма на основни членове от Всеобщата декларация за правата на човека.

Източник 5.

„Чл. 19. За да се осигури спазването на задълженията, поети от Високодоговарящите страни съгласно Конвенцията и Протоколите към нея, се създава Европейски съд по правата на човека, наричан по-долу „Съдът“...“

Из „Европейската конвенция за правата на човека“, част II, 4 ноември 1950 г.,
приета от Съвета на Европа.

Източник 6.

Схема на работата на Съда по правата на човека в Страсбург.

